

Eastern Europe Studies Centre
Est. 2006

KINIJOS APŽVALGA

2022–2

RAIGIRDAS BORUTA

2020 m. Si Dzinpingo (Xi Jinping) inicijuota griežta COVID valdymo politika tapo viena iš stebėtinų sėkmės istorijų pasaulyje: Kinija ne tik suvaldė Uhanė kilusį protrūkį, bet ir sugebėjo pasiekti gerus metinius ekonominio augimo rezultatus. Susiklosčius chaotiškai situacijai pasaulyje, Pekinas visa tai efektingai išnaudojo propagandos tikslais formuodamas teigiamą vidaus ir užsienio auditorijų požiūrį į viruso suvaldymo strategiją. Tačiau šių metų pradžioje pradėjusi plisti lengvai užkrečiama, tačiau ne tokia pavojinga atmaina metė rimtą iššūkį Pekino pastangoms žūtibūt išlaikyti nuo 2020 m. nepakitusią griežtą COVID politiką. Koronaviruso protrūkis Kinijoje, kai Šanchajus atsidūrė pačiame epicentre, yra labai rimtas išbandymas Pekinui, turėsiantis ekonominių, socialinių ir politinių pasekmių.

RAIGIRDAS BORUTA – RESC Kinijos tyrimų programos asocijuotasis ekspertas, VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto doktorantas. Lankašyro centriname universitete (Jungtinėje Karalystėje) įgijo Azijos ir Ramiojo vandenyno studijų bakalauro laipsnį (Kinijos studijų kryptis). 2020 m. Sičuanano universitete (Kinijoje) baigė tarptautinių santykių magistro programą.

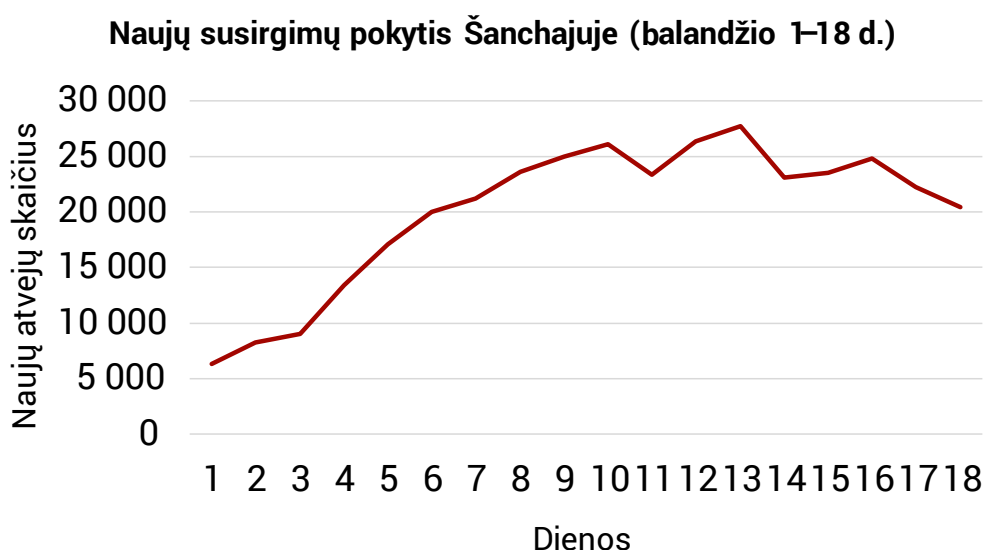
Dabartinė padėtis

Nuo šių metų pradžios koronaviruso atvejų skaičius Kinijoje pradėjo stabiliai augti. Kovo mėnesį dėmesio centre atsidūrė Kinijos finansų ir prekybos centras Šanchajus, kuriame atvejų skaičius pradėjo ypač sparčiai didėti. Nors statistika signalizavo apie protrūkio mieste pradžią, Šanchajaus valdžia dėjo visas pastangas, kad išvengtų užsidarymo. Likus dviem dienoms iki dalinio miesto uždarymo, Šanchajaus miesto vadovybė patikino, kad neplanuojama uždaryti miesto pagrindžiant tuo, kad tokio sprendimo pasekmės pajustų ne tik miesto gyventojai, bet ir visa šalis bei pasaulis¹. Tačiau kovo 28 d. Šanchajuje buvo įvestas dalinis miesto uždarymas, pradėtas vykdyti masinis gyventojų testavimas. Siekiant padidinti testavimų pajėgumus ir spręsti logistines problemas, balandžio 3 d. apie 2 000 Kinijos Išsilaisvinimo armijos karių iš kitų regionų buvo išsiųsti į Šanchajų. Balandžio 5 d. Šanchajus visiškai uždarytas, judėjimas mieste tapo griežtai ribojamas, ekonominė ir kitos veiklos beveik visiškai sustojo.

Net ir po kelių savaičių visiškos miesto izoliacijos situacija išlieka įtempta. Kovo 28 d. įvedus dalinį miesto uždarymą, mieste buvo patvirtinti

tik 5 982 atvejai, o balandžio 12 d. – jau 27 719 naujų atvejų. Balandžio 1–18 d. vidurkis buvo 20 071 atvejis per dieną. Įdomu tai, kad oficiali Kinijos statistika savitai pateikia rezultatus, atvejai skirstomi į dvi kategorijas: simptominius ir besimptomius. Kinijoje šiuo metu vyraujanti koronaviruso atmaina yra lengvai plintanti, bet mažiau pavojinga. Pavyzdžiui, birželio 18 d. duomenimis, Šanchajuje iš 20 416 naujų atvejų tik 3 084 buvo su simptomais. Statistiškai kategorizuojant atvejus greičiausiai siekiama nuraminti Kinijos visuomenę ir sumažinti socialinių neramumų tikimybę, išvengti prieš dvejus metus vyravusio chaoso ir baimės atmosferos.

Vis dėlto itin griežta COVID politika ir nepakankamas Šanchajaus miesto valdžios pasiruošimas galimam protrūkiui sukėlė didelę įtampą mieste: gyventojai, turėję net menkiausią kontaktą su sergančiu asmeniu, priverstinai izoliuojami specialiuose centruose, tėvai atskiriami nuo mažamečių, izoliuotuose daugiabučiuose žmonėms trūksta elementarių priemonių ir maisto, tuščiuose namuose palikti gyvūnai dienas leidžia be jokios priežiūros. Šios problemos sukėlė didžiulį gyventojų nepasitenkinimą, jį jie liejo socialiniuose tinkluose dalydamiesi

1 pav. Balandžio 1–18 d. naujų atvejų statistika Šanchajuje. Šaltinis: Kinijos nacionalinė sveikatos komisija

įvairiais komentarais ir vaizdo įrašais. Kraupūs vaizdai ir į valdžią laidomos kritikos strėlės plačiai išplito internete. Dėl itin didelio kiekio ir sklaidos cenzūravimo mechanizmai nebuvo itin efektyvūs užkertant tam kelią. Miesto valdžia buvo priversta reaguoti į kritiką (pavyzdžiui, vaikų atskyrimo nuo tėvų politika buvo sušvelninta).² Tačiau nuolatinis Pekino spaudimas Šanchajaus vadovybei ir vis atviresnis gyventojų nepasitenkinimas tapo per didelę naštą Šanchajaus Hongkou rajono Visuomenės sveikatos komisijos informacinio centro direktoriui – balandžio 12 d. Čian Vensiongas (Qian Wenxiong) nusižudė. Į šią žinią jautriai sureagavo visos Kinijos gyventojai.

Internetu taip pat galima išgirsti vis daugiau nuomonių, kvestionuojančių nuo 2020 m. reikšmingai nepakitusią COVID valdymo politiką. Pavyzdžiui, viename komentare teigiama, kad per pastaruosius metus žmonės ir jų požiūris į pandemiją iš esmės pasikeitė: pandemijos pradžioje vyravusi baimė buvo pagrįsta nežinomybe dėl itin mažo viruso iširtumo, tačiau šiuo metu žmonių požiūris į šį virusą iš esmės pasikeitė³. Tam įtakos turėjo detali statistika, aiškiai parodanti, kad sergamumas yra žymiai sumažėjęs. Be to, sunkūs susirgimai itin reti ir dažniausiai susiję su vyresnio amžiaus žmonių lėtinėmis ligomis. Komentare teigiama, kad šį kartą valdininkai kariauja ne su virusu, o su žmogaus būdu.

Šanchajuje situacija išlieka rimčiausia, tačiau naujų atvejų nemažėja ir kitose provincijose. Remiantis oficialia balandžio 18 d. statistika⁴, provincijos su didžiausiu naujų atvejų skaičiumi, be Šanchajaus, yra: Džilinas (472 atvejai), Džiangsu (133), Heilongdziangas (95). Nėra jokių ženklų, kad Pekinas ryžtųsi peržiūrėti itin griežtą COVID politiką, tad rizika dėl neigiamo poveikio Kinijos ir pasaulio ekonomikai dėl šios strategijos taikymo išlieka didelė. Protrūkio epicentras yra Kinijos rytinėje dalyje, o ši yra pagrindinis Kinijos finansų ir prekybos variklis. Pirmoje balandžio pusėje 26 iš 31 Kinijos provincijų turi patvirtintų COVID atvejų. Kovo pradžioje tokių provincijų buvo tik 12.

Politinė kaina

Griežtos nulinės COVID politikos taikymas turi labai ryškų politinį atspalvį. Kinijos nulinė COVID strategija, pandemijos pradžioje laikyta protrūkio valdymo sėkmės istorija, neretai tapatinama su Si Dzinpingu. Tačiau šiomet prasidėjęs protrūkis tapo labai rimtu išbandymu Kinijos komunistų partijai ir jos lyderiui. Didžiausia potenciali nevaldomo koronaviruso plitimo šalies viduje grėsmė yra socialinė ir ekonominė destabilizacija, o ši gali itin neigiamai atsiliepti Si ir jo administracijos įvaizdžiui prieš Kinijos komunistų partijos kongresą.

Jei protrūkis Kinijoje nebus sustabdytas, Si ir administracijos viltys paskelbti visišką pergalę prieš COVID per KKP kongresą gali žlugti. Be to, tolesnės karjeros perspektyvos vienam iš artimiausių Si bendražygių Li Čiangui (Li Qiang) tapo itin miglotos. Li yra Šanchajaus KKP sekretorius⁵ ir KKP politbiuro narys. Jis dažnai įvardijamas kaip potencialus kandidatas į KKP politbiuro nuolatinį komitetą ir Kinijos premjero postą. Šanchajaus merui Gong Džengui (Gong Zheng) taip pat prognozuojama šviesi politinė ateitis Pekine, tačiau dabartinė situacija gali iš esmės pakoreguoti šias prognozes. Istoriskai vadovavimas Šanchajui tradiciškai būdavo tiesiausias kelias į Kinijos politikos olimpą (nuo aštuntojo dešimtmečio 8 iš 9 Šanchajaus KKP sekretorių vėliau tapo Politbiuro nuolatinio komiteto nariais, įskaitant patį Si Dzinpingą), tačiau dabartinės krizės fone ši tradicija gali būti sulaužyta.

Gelbėdamas savo politinę ateitį, Li Čiangas tapo itin paklusniu, centrinės valdžios sprendimus aukštinančiu politiku. Balandžio 6 d. Li atliktas reveransas prieš Pekiną yra vienas iš bandymų išsaugoti savo politinę ateitį: atvirame laiške Šanchajaus KKP nariams Li ragino visomis išgalėmis kovoti su COVID protrūkiu ir kartu su KKP centriniu komitetu su Si Dzinpingu priešakyje įveikti didžiulius iššūkius. Jei krizė Šanchajuje nebus kuo greičiau išspręsta, tikėtina, kad Li Čiangas turės priimti politinę atsakomybę. Ši situacija gali būti paranki politinėms jėgoms, kurios nėra labai artimos Si Dzinpingui. Galimas Li Čiangas paaukštinimas gali būti persvarstytas, o tai būtų rimtas smūgis Si ir jo bandymui ateityje apsisupti artimiausiais bendražygiais.

Si „Džedziango frakcijai“ tai būtų didelė politinė netektis. Tačiau žvelgiant į bendrus pasikeitimus ir politinių tradicijų laužymą po Si atėjimo į valdžią, netikėtumų gali būti ir šioje situacijoje.

Poveikis ekonomikai

Šanchajaus izoliacija neigiamai veikia Kinijos ekonomiką, užsienio prekybą ir tiekimo grandines. Nors daliai fabrikų buvo leista dirbti laikantis itin griežtų taisyklių, apimančių visišką darbuotojų izoliavimą⁶, dauguma bendrovių pristabdė savo veiklą. Tiekimo grandinių destabilizavimą pajus ne tik Kinija, bet ir visas pasaulis. Pavyzdžiui, balandžio 13 d. pagrindinis „Apple“ „iPhone“ gamintojas Kinijoje paskelbė sustabdantis dviejų fabrikų Kinijoje veiklą dėl COVID ribojimų. Automobilių pramonė taip pat pradėjo didinti spaudimą Pekinui: „jei gegužę Šanchajus negrįš į įprastą vėžes, automobilių pramonė visiškai sustos.“⁷

Didėjant nerimui dėl potencialaus kirčio Kinijos ekonomikai, Pekinas pradėjo imtis ryžtingesnių veiksmų, kad nuramintų visuomenę. Balandžio 15 d. Kinijos pramonės ir informacinių technologijų ministerija išplatino pareiškimą, kuriame patikino, kad bus suteikiama pagalba svarbiausiems sektoriams (puslaidininkų, automobilių, medicinos) pratęsti gamybą Šanchajuje⁸. Balandžio 18 d. Kinijos vicepremjeras Liu He savo pareiškimе akcentavo tiekimo grandinių stabilizavimo svarbą ir patikino, kad vietinės valdžios suteiks visokeriopą pagalbą bendrovėms, norinčioms grįžti prie normalios veiklos⁹. Su valdžios pagalba didžiosios gamyklos Šanchajuje, įskaitant „Tesla“, ruošiasi atkurti veiklą, tačiau kyla abejonių, ar gamybiniai pajėgumai bus visiškai atkurti. Kaip ir anksčiau, dauguma darbuotojų turės gyventi gamyklos teritorijoje, o problemos dėl tiekimo linijų, kitų miestų transporto mazgų ir jūrų uostų veiklos suvaržymų vis dar neišspręstos.

Kinijos BVP augimas pirmajame metų ketvirtyje siekė 4,8 % ir viršijo analitikų prognozes, nes buvo tikimasi iki 4,4 % augimo¹⁰. Tačiau tuo pat metu daugėja ne itin džiuginančių ženklų: Kinijos ekonomika ir vartojimas kovą reikšmingai sulėtėjo. Tam įtakos turėjo tiek Rusijos ir Ukrainos karas, tiek griežta COVID valdymo politika Šanchajuje. Tikėtina, kad artimiausių mėnesių statistika parodys bendrą vaizdą dėl Šanchajaus izoliacijos ekonominių pasekmių. Tačiau ir dabar neigiamų ženklų daugėja: mažmeninės prekybos pardavimas susitraukė daugiausia nuo 2020 m. balandžio, bendras kritimas siekė 3,5 %. Darbo rinkoje situacija taip pat rodo nerimo ženklus: kovą nedarbo lygis siekė 5,8 % (didžiausias nuo 2020 m. gegužės)¹¹. Kinijos importas taip pat patyrė smūgį dėl Rusijos ir Ukrainos karo ir griežtos COVID politikos¹². Siekdamas išsklaidyti slogias nuotaikas ir sumažinti ekonomikos lėtėjimo tempą, Kinijos liaudies bankas¹³ paskelbė, kad didės finansinė pagalba pramonės įmonėms ir žmonėms, nukentėjusiems nuo koronaviruso protrūkio.

Šaltiniai

- ¹ Guangming Wang, „Shanghai weihe buneng Fengcheng? Zhuanjia jieshi lai le!“ (Kodėl Šanchajus negali užsidaryti? Eksperto paaiškinimas). Prieiga internetu: <https://m.gmw.cn/baijia/2022-03/26/1302866622.html> (2022-03-26).
- ² Stanway D., Goh B., „Shanghai eases child separation under COVID policy but extends lockdown“, Reuters. Prieiga internetu: <https://www.reuters.com/world/china/shanghai-scrambles-secure-food-supplies-covid-lockdown-hits-2022-04-06/> (2022-04-19).
- ³ Liu Y. J., „Qian Wenxiong zijin bei hou, Shanghai de jiceng tai nan le!“ (Po Čian Vensiongo savižudybės paprastiems Šanchajaus biurokratams bus labai sunku!). Prieiga internetu: <https://baijiahao.baidu.com/s?id=1730091432388305739&wfr=spider&for=pc> (2022-04-19).
- ⁴ Nanjing Fabu, „Quanguo bentu xinzeng 3297+18187! Shanghai bentu quechenbing lie 3084 lie, bentu wuzhenzhuang ganrazhe 17332 lie“ (Šalies užsikrėtimų augimas 3 297 + 18 187! Šanchajuje 3 084 patvirtinti vietiniai atvejai, vietinių besimptomų atvejų – 17 332). Prieiga internetu: https://m.thepaper.cn/newsDetail_forward_17687984 (2022-04-19).
- ⁵ Vietiniai KKP sekretoriai turi daugiau galios ir įtakos nei miestų merai. Šanchajaus atveju miesto meras Gong Džengas užima tik Šanchajaus KKP sekretoriaus pavaduotojo poziciją, tad pagrindinius sprendimus priima KKP sekretorius Li Čiangas.
- ⁶ Bloomberg News, „Shanghai factories isolate staff to keep operating in lockdown“. Prieiga internetu: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-03-28/shanghai-factories-cloister-staff-to-keep-operating-in-lockdown> (2022-04-19).
- ⁷ Zhongguo Wang, „Yu Chengdong cheng: Wu yue zhi hou shanghai hai bu xugong qiche ye jiang tingchan“ (Yu Chengdong: jei Šanchajus neatkurs gamybos gegužę, automobilių gamybos sektorius sustos). Prieiga internetu: http://henan.china.com.cn/m/2022-04/15/content_41940769.html (2022-04-19).
- ⁸ Zhongguo Xinwenwang, „Gongxin bu: zhichi zai hu zhongdian qiye wending shengchan youxu tuidong fugong fuchan“ (Pramonės ir informacinių technologijų ministerija: parama Šanchajaus pagrindinems įmonėms stabilios gamybos palaikymui, palaipsniui skatinti darbo ir gamybos atnaujinimą). Prieiga internetu: <https://baijiahao.baidu.com/s?id=1730171969909830697&wfr=spider&for=pc> (2022-04-19).
- ⁹ Reuters, „China’s supply chains must be stabilised, vice premier says“. Prieiga internetu: <https://www.reuters.com/world/china/chinas-supply-chains-must-be-stabilised-vice-premier-says-2022-04-18/> (2022-04-19).
- ¹⁰ Nacionalinis statistikos biuras, „Yi jidu guomin jingji kaiju zongti pingwen“ (Pirmąjį ketvirtį šalies ekonomikos situacija buvo stabili). Prieiga internetu: http://www.stats.gov.cn/tjsj/zxfb/202204/t20220418_1829679.html (2022-04-19).
- ¹¹ Yao K., Qiu S., „China Q1 GDP tops forecast, but March weakness raises outlook risks“, Reuters. Prieiga internetu: <https://www.reuters.com/world/china/chinas-q1-gdp-expands-48-yy-better-than-fcast-risks-outlook-abound-2022-04-18/> (2022-04-19).
- ¹² Reuters, „China’s imports unexpectedly fall as COVID curbs convulse trade Outlook“. Prieiga internetu: <https://www.reuters.com/world/china/chinas-export-growth-beats-expectations-imports-slip-2022-04-13/> (2022-04-19).
- ¹³ Kinijos liaudies bankas, „Renmin yinhang waihuiju chutai 23 tiao jucuo quanli zuohao yiqing fangkong he jingji shehui fazhan jinrong fuwu“ (Kinijos liaudies bankas: Užsienio valiutos administracija paskelbė 23 priemonės, skirtas visapusiškai teikti finansinėms epidemijos prevencijos ir kontrolės bei ekonominio ir socialinio vystymosi paslaugoms). Prieiga internetu: <http://www.pbc.gov.cn/goutongjiaoliu/113456/113469/4533227/index.html> (2022-04-19).